

USAID
ВІД АМЕРИКАНСЬКОГО НАРОДУ

FINREP

Проект розвитку фінансового сектору

Проекти законів щодо захисту прав споживачів фінансових послуг: ключові норми

29 лютого 2012

USAID
ВІД АМЕРИКАНСЬКОГО НАРОДУ

FINREP

Проект розвитку фінансового сектору

Передумови розробки законів

- Базове законодавство щодо захисту прав споживачів не регулює фінансові послуги належним чином
- Закони сформульовані непослідовно й не застосовуються однаково до банків та небанківських фінансових установ
- В Україні відсутні органи, відповідальні за захист прав споживачів фінансових послуг
- Відсутні штрафні санкції за порушення прав споживачів
- Низка проблем на фінансових ринках були пов'язані з безвідповідальним кредитуванням та отриманням позик

**Проект Закону «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України
щодо створення на фінансових ринках України системи захисту
користувачів фінансових послуг»**

Узгодження базового законодавства

- Законодавство про захист прав споживачів поширено на фінансові послуги
- Однакове застосування законодавства до банків та небанківських фінансових установ
- Узгодження визначень у різних законах

3

**Проект Закону «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України
щодо створення на фінансових ринках України системи захисту
користувачів фінансових послуг»**

Переддоговірна інформація

- Інформація, що розміщується у приміщенні фінансової установи
- Інформація, що надається перед укладенням договору – характеристики:
  - фінансової установи
  - фінансового продукту
  - договору
  - механізмів захисту прав споживачів
- Адміністративна відповідальність за ненадання необхідної, достовірної та своєчасної інформації про фінансові послуги

4

**Проект Закону «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України
щодо створення на фінансових ринках України системи захисту
користувачів фінансових послуг»**

Вимоги до договорів про надання фінансових послуг

- Заборона у договорі погіршувати становище споживача порівняно із законодавством
- Кожна сторона договору про надання фінансових послуг повинна отримати по одному примірнику договору, включно із додатками до нього
- Типові умови договорів про надання фінансових послуг споживачам, що затверджуються регуляторами

5

**Проект Закону «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України
щодо створення на фінансових ринках України системи захисту
користувачів фінансових послуг»**

Інституційна структура та правозастосування

- Органами визначено НБУ, Нацфінпослуг та НКЦПФР: спеціалізовані департаменти, координація
- Органи наділені достатніми повноваженнями, у тому числі:
  - Фінансові санкції, що застосовуються до фінансових установ
  - Колективні позови на захист прав споживачів
- Нова посада - Уповноважений по захисту прав споживачів фінансових послуг
- Відсутні позасудові механізми вирішення спорів

6

Національне законодавство країн Європейського Союзу

Інституційна структура

Комплексні структури з декількома органами, які є регуляторами фінансового сектору (наприклад, Росія) або агенціями, відповідальними за економічні та торгові питання (наприклад, Болгарія, Словаччина), або комбінацією обох (наприклад, Німеччина, Хорватія)

Єдиний орган: єдиний спеціальний орган (наприклад, США, Канада), або регулятор фінансового сектору (Сполучене Королівство), або загальний орган із захисту прав споживачів (наприклад, Швеція, Польща, Латвія, Литва), або національний банк (наприклад, Чехія, Азербайджан)

Повноваження

- Нагляд за фінансовими установами з метою забезпечення дотримання ними законодавства щодо захисту прав споживачів
- Припинення недобросовісної ділової практики, що завдає шкоди інтересам споживачів
- Контроль реклами та типових умов договорів
- Подання позовів проти фінансових установ, які порушують права споживачів, у тому числі колективних позовів (від імені двох або більше осіб у справах, що стосуються колективних інтересів)
- Застосування штрафів та санкцій до фінансових установ, які порушують права споживачів
- Збирання та оприлюднення статистичних даних щодо кількості скарг споживачів фінансових послуг, тенденцій за типами скарг, кінцевого результату розгляду скарг тощо.

7

Національне законодавство країн Європейського Союзу

Санкції за:

- Оманливу рекламу
- Не розкриття інформації
- Не дотримання вимог до договору
- Не інформування споживача про важливі події
- Не надання споживачеві можливості дострокового повернення кредиту
- Надання кредитів без дозволів і т.д.

У формі:

- Заборона укладання подальших договорів, поки всі недоліки не будуть усунені
- Виправлення реклами
- Штрафи
- Виключення з реєстру кредиторів

Застосовуються до:

- Юридичних осіб
- Посадових осіб таких юридичних осіб

8

Національне законодавство країн Європейського Союзу

Механізми позасудового вирішення спорів

- Фінансовий омбудсмен (розповсюджується на один сектор або усі фінансові сектори)
- Комісії
- Арбітраж
- Медіація

Проект Закону України «Про споживче кредитування»

Визначення понять та державний нагляд

- Договір про споживчий кредит – перевага сутності над формою
- Кредитодавець:
  - нагляд з боку НБУ та Нацфінпослуг
  - необхідність отримання ліцензії
- Кредитний посередник:
  - вперше запроваджується на рівні закону
  - реєстрація
  - розкриття інформації
  - плата за послуги

Проект Закону України «Про споживче кредитування»

Реклама

- Детальні вимоги до змісту та форми реклами
- Заборона реклами без документального підтвердження фінансового стану позичальника
- Особливі вимоги до реклами «безпроцентних» кредитів

11

Проект Закону України «Про споживче кредитування»

Переддоговірна інформація

- Інформація, що повинна надаватися до укладення договору та під час дії договору
- Сукупна вартість кредиту, включаючи послуги третіх осіб
- Стандартизована форма надання інформації
- Права споживача у разі ненадання йому повної, своєчасної та достовірної інформації

12

Проект Закону України «Про споживче кредитування»

Оцінка кредитоспроможності

- Обов'язок кредитодавця як при наданні кредиту, так і збільшенні його суми
- Виняток із загального правила встановлюється НБУ та Нацфінпослуг

Звернення стягнення на майно

- Звернення стягнення на майно споживача – тільки за рішенням суду
- Обмеження відповідальності споживача вартістю заставленого майна (підхід «non-recourse loans»)

13

Додаток. Порівняння з аналогічними вимогами в ЄС

Проект закону про споживче кредитування

- Визначення
  - Споживач
  - Договір про споживчий кредит
  - Кредитодавець
- Договір, еквівалентний договору про споживчий кредит
- Нагляд за кредитодавцями
- Кредитні посередники
  - визначення
  - реєстрація
  - розкриття інформації
  - плата за послуги

Законодавство ЄС

- Визначення (ст. 3 Директиви 2008/48)
  - Споживач
  - Договір про споживчий кредит
  - Кредитодавець
- Договір, еквівалентний договору про споживчий кредит (ст. 22 Директиви, ст. 9(7) Акту 129/2010 Словаччини «Про споживчий кредит»)
- Регулювання діяльності кредитодавців (ст. 20 Директиви)
- Кредитні посередники
  - визначення (ст. 21 Директиви)
  - реєстрація (ст. 21 Директиви)
  - розкриття інформації (ст. 5(1) Директиви)
  - плата за послуги (ст. 21 Директиви)

14

Додаток. Порівняння з аналогічними вимогами в ЄС

- Стандартна інформація, що включається до реклами
- Реклама кредиту без документального підтвердження фінансового стану позичальника
- Реклама «безпроцентних кредитів»
- Перед-контрактна інформація
  - Сукупна вартість кредиту, включаючи супутні послуги, має бути розкрита
  - Стандартна форма для інформації
- Стандартна інформація, що включається до реклами (ст. 4 Директиви)
- Реклама кредиту без документального підтвердження фінансового стану позичальника (ст. L311-4 Кодексу споживача Франції)
- Реклама «безпроцентних кредитів» (ст. L311-6 Кодексу споживача Франції)
- Перед-контрактна інформація (ст. 5 Директиви)
  - Сукупна вартість кредиту, включаючи супутні послуги, має бути розкрита (ст.ст. 1,5 Директиви)
  - Стандартна європейська форма для інформації про споживчий кредит (Додаток II до Директиви)

15

Додаток. Порівняння з аналогічними вимогами в ЄС

- Обов'язок оцінити кредитоспроможність споживача
  - Винятки встановлюються НБУ та Нацфінпослуг
  - Наслідки не проведення оцінки кредитоспроможності
- Інформація, яка має бути включена до договорів про споживчий кредит
  - Наслідки недотримання вимог
- Інформація, яка повинна надаватись протягом строку дії договору
- Право відмови від договору
- Дострокове повернення кредиту
- Обов'язок оцінити кредитоспроможність споживача (ст. 8 Директиви)
  - Винятки за законодавством ЄС відсутні
  - Наслідки не проведення оцінки кредитоспроможності (ст. 11 Акту Словаччини «Про споживчий кредит»)
- Інформація, яка має бути включена до договорів про споживчий кредит (ст. 10 Директиви)
  - Наслідки недотримання вимог (ст. L311-33 Кодексу споживача Франції, ст. 11 Акту Словаччини «Про споживчий кредит»)
- Інформація, яка повинна надаватись протягом строку дії договору (ст.ст. 11, 12 Директиви)
- Право відмови від договору (ст. 14 Директиви)
- Дострокове повернення (ст. 16 Директиви)

16